sobota, 21.01.2023

Postawy ciała w liturgii

Postawy w Liturgii

W liturgii Kościoła oraz podczas modlitwy stosujemy 5 postaw ciała:

- Postawę stojącą
- Postawę klęcząca
- Przyklęknięcie
- Postawę siedzącą
- Leżenie krzyżem
- Procesję

Postawa stojąca

Image not found or type unknown

Postawa stojąca jest wyrazem uszanowania. Wszędzie na widok osoby wyżej postawionej przybiera się postawę stojącą. Podczas liturgii postawa stojąca jest zewnętrznym znakiem głębokiego uszanowania dla Boga jako najwyższego Pana (Mt 6,5; Mk 11,25; Łk 18,11; 22,46). Postawę stojącą przybierają także osoby pośredniczące między dwiema stronami. W szczególny sposób przysługuje ona kapłanowi, jako pośrednikowi między społecznością wiernych a Bogiem. Stąd celebrans stoi, gdy czyta słowo Boże i odmawia modlitwy.

Stanie jest znakiem radości z odkupienia. Dlatego od czasów apostolskich w czasie sprawowania misteriów zbawienia, przyjmowano postawę stojącą, zwłaszcza w niedzielę (dzień zmartwychwstania) i w czasie wielkanocnym. W postawie stojącej Ojcowie Kościoła widzieli symbol świętej wolności dzieci Bożych. Uwolnione od grzechu i nie są już niewolnikami. Omawiana postawa stojąca oznacza też gotowość do działania w liturgii.

Postawa stojącą w liturgii:

- Od początku Mszy Świętej aż do czytań;
- Od wersetu "Alleluja" przed Ewangelią aż do zakończenia Ewangelii;
- Podczas wyznania wiary i modlitwy powszechnej;
- Od wezwania kapłana "Módlcie się, aby moją i waszą ofiarę..." aż do "Święty, Święty ..." włącznie;
- Po aklamacji "Oto wielka tajemnica wiary" aż do "Baranku Boży" włącznie;

Postawa klęcząca

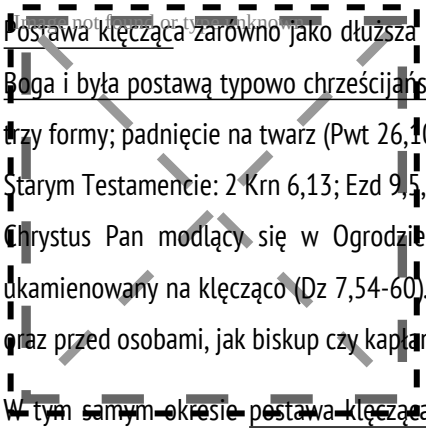

Postawa klęcząca zarówno jako dłuższa postawa modlitewna, jak również chwilowy gest, w liturgii chrześcijańskiej oznaczała wielbienie Boga i była postawą typowo chrześcijańską. W Nowym Testamencie znajdujemy aż 59 wzmianek o przyjęciu postawy klęczącej. Miała ona trzy formy; padnięcie na twarz (Pwt 26,10; Joz 5,15; Mk 14,35), upadnięcie do stóp (Mk 1,40; Mk 10,17; Mt 17,14; Mt 27,29) i klęczenie (w Starym Testamencie: 2 Krn 6,13; Ezd 9,5, a Nowym Testamencie: Dz 9,40; Dz 20,36, Dz 21,5). Przykład modlitwy na klęczkach dał nam sam Chrystus Pan modlący się w Ogrodzie Oliwnym (Łk 22,41). Święty Szczepan - pierwszy męczennik Kościoła, oddaje swoje życie ukamienowany na klęcząco (Dz 7,54-60). Już od IV w, przyklękano przed świętymi przedmiotami, jak: kościół, próg kościelny, ołtarz, krzyż oraz przed osobami, jak biskup czy kapłan, na znak szacunku.

W tym samym okresie postawa klęcząca nabrała również znaczenia pokutnego i błagalnego. Stała się znakiem człowieka skruszonego poczuciem winy oraz znakiem prośby człowieka szukającego opieki i pomocy. Pokutny charakter tej postawy sprawił, iż niegdyś synody diecezjalne, a nawet Sobór w Nicei (325 r.) zakazywały w ogóle postawy klęczącej w Niedziele i w całym okresie paschalnym. Klękano natomiast w dni postne oraz w okresie Wielkiego Postu. Do przyjęcia postawy klęczącej, a następnie powstania zachęcał wezwaniem diakon.

W XI w. powstała herezja Berengariusza z Tours, archidiakona tamtejszego Kościoła. Zaczął on nauczać, iż chleb i wino w trakcie Mszy pozostają w zasadzie tym, czym były, nie ulegają żadnej istotnej przemianie, a stają się tylko szczególnymi symbolami Ciała i Krwi Chrystusa. Reakcją wiernych był rozwój kultu Chrystusa obecnego w Eucharystii; klękanie znów stało się symbolem wielbienia Boga w pierwotnym znaczeniu. Dlatego klęczy się przy adoracji Najświętszego Sakramentu, przy modlitwie zanoszonej do Boga i podczas różnych nabożeństw, których głównym celem jest zawsze wielbienie Boga, niezależnie od ich charakteru.

Przez uklęknięcie człowiek wyraża swoją małość wobec Boga. Gest ten jest znakiem adoracji: pokornego uwielbienia Bożego Majestatu. Czytamy bowiem w liście św. Pawła do Filipian (Flp 2,6-11): "aby na imię Jezusa zgięło się każde kolano, istot niebieskich i ziemskich i podziemnych". Dzisiaj klęczenie symbolizuje wielbienie Boga. Jest także znakiem sposobienia modlitewnego, pokutnego i błagalnego. Św. Hieronim uczył, by przyklęknięciu ciała towarzyszyło także "przyklęknięcie serca" - a więc należyte usposobienie wewnętrzne. Za papieżem Benedyktem XVI można powiedzieć: "Gdzie zanika postawa klęcząca, tam trzeba ponownie nauczyć się klękać" (kard. J. Ratzinger: Duch liturgii). Można jeszcze dodać; gdzie nie ma modlitwy na klęcząco, tam ustaje pobożność.

W czasie Mszy św. klęczymy:

- podczas Modlitwy eucharystycznej, po śpiewie: "Święty...";
- na słowa: "Oto Baranek Boży ... Panie, nie jestem godzien...";
- w czasie adoracji Najświętszego Sakramentu;
- w czasie sakramentu pokuty - niezależnie od czasu (poza pielgrzymką);

Klękanie na dwa kolana jest wyrazem czci i hołdu wobec Pana Jezusa wystawionego do adoracji. Przy klękaniu najpierw kładziemy prawe kolano, a potem dostawiamy do niego kolano lewej nogi. Wstajemy zaś najpierw lewą nogą. Nie klękamy na obydwa kolana równocześnie.

Przyklęknięcie

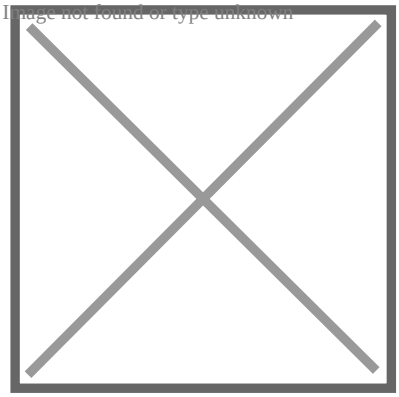

Należy odróżnić postawę klęczącą od przyklęknięcia. Podczas przyklękania klęka się zawsze na prawe kolano i nie czyni się przy tym żadnych gestów, np. znaku krzyża. Poza wymienionymi poniżej przypadkami przyklęka się ZAWSZE podczas przechodzenia przed Tabernakulum (miejsce przechowywania Najświętszego Sakramentu. Zawsze przed nim, lub obok, świeci wieczna lampka. Tabernakulum przeważnie jest w prezbiterium - na wprost wejścia do kościoła. W starych kościołach czasami znajduje się w kaplicy bocznej - stąd wieczna lampka informuje nas gdzie jest przechowywany Najświętszy Sakrament)

W czasie sprawowania Eucharystii kapłan i wierni przyklękają:

- po podniesieniu Hostii w czasie konsekracji;
- po podniesieniu kielicha w czasie konsekracji;
- w czasie śpiewu *Baranku Bo?y*, a przed słowami: *"Oto Baranek Bo?y...";*
- kapłan, wszyscy wierni i usługujący przyklękają w czasie Wyznania Wiary w uroczystość Bożego Narodzenia na słowa: *"I za spraw? Ducha ?wi?tego przyj?? cia?o z Maryi Dziewicy i sta? si? cz?owiekiem"*. Jest to wyraz naszego szczególnego w tym dniu uczczenia tajemnicy Wcielenia.

Kolanem należy wyraźnie dotknąć posadzki. Nie może to być tylko "dygnięcie", ani kucanie. Klęka się zawsze twarzą do przedmiotu czci.

Postawa siedząca

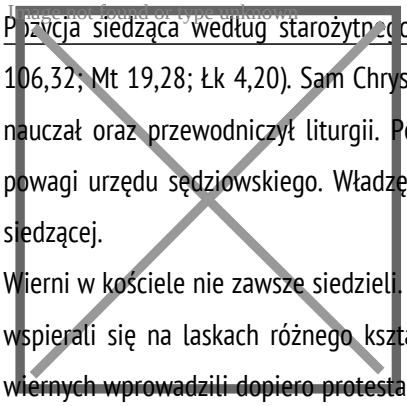

Pozycja siedząca według starożytnego zwyczaju przysługiwała urzędnikom, nauczycielom i sędziom jako znak władzy i godności (Ps 106,32; Mt 19,28; Łk 4,20). Sam Chrystus siedząc nauczał w świątyni jerozolimskiej: Łk 2,46. Biskup zasiadał na swojej katedrze i z niej nauczał oraz przewodniczył liturgii. Podobnie czynił prezbiter. Sprawując sakrament pokuty kapłan zajmuje pozycję siedzącą na znak powagi urzędu sędziowskiego. Władzę sędziowską kapłan wykonuje w imieniu i w obecności Chrystusa. Diakoni nie zajmowali pozycji siedzącej.

Wierni w kościele nie zawsze siedzieli. Przez całe wieki w kościołach nie było ławek. W średniowieczu podczas długich nabożeństw wierni wspierali się na laskach różnego kształtu. Miejsca siedzące przewidziane były tylko dla duchowieństwa (stalle, sedilia). Siedzenia dla wiernych wprowadzili dopiero protestanci w swoich kościołach. Za ich przykładem poszli katolicy najpierw w krajach, w których było dużo protestantów, a później w całym Kościele powszechnym. Do ławek kościelnych katolicy dodali klęczniki (w protestanckich ich nie ma).

Instrukcja Biskupów Polskich z 1964 r. pisze: "Wiernym należy wyznaczyć miejsca ze specjalną troską, aby mieli wszelkie możliwości mogli należycie brać udział w świętych czynnościach. Wypada, aby według zwyczaju postawić do ich użytku ławki lub krzesła", (nr 98). Siedzenie jest także postawę słuchającego ucznia. Jest znakiem skupienia, przyjmowania i rozważania Słowa Bożego (Łk 2,46; 10,39; 1 Kor 14,30; Dz 20,9).

W czasie liturgii Mszy św. siedzimy:

- podczas czytań mszalnych (z wyjątkiem Ewangelii), psalmu responsoryjnego i kazania (homilii) oraz ciszy po kazaniu;
- podczas przygotowania darów ofiarnych (z wyjątkiem tych ministrantów, którzy podają ampułki);
- podczas rozdawania Komunii św. (z wyjątkiem tych, którzy podają patenę) i chwili ciszy po Komunii św.;
- w czasie ogłoszeń parafialnych;

Siedząc nigdy nie zakładamy nogi na nogę, nie wyciągamy ich przed siebie ani nie "bawimy się" stopami. W czasie postawy siedzącej dłonie spoczywać powinny na kolanach.

Leżenie krzyżem

Image not found or type unknown

Leżenie krzyżem czyli rzucenie się twarzą na ziemię, zwane także prostracją znane było już w Starym Testamencie (Rdz 17,3; Pwt 9,18; 1 Krl 8,54; Joz 5,15) i jest znakiem najgłębszej adoracji oraz pokuty. Jest to jeszcze większe uniżenie siebie wobec Majestatu Bożego aniżeli klęczenie. Leżenie krzyżem symbolizuje najgłębsze poniżenie siebie i najusilniejszą modlitwę. Lepiej niż słowa wyraża ono całkowite oddanie się Bogu i poczucie własnej słabości.

W starożytności chrześcijańskiej praktykowane było jako uzewnętrznianie prywatnej pobożności. Do dnia dzisiejszego praktykę taką spotkać można szczególnie w miejscach świętych i w sanktuariach. Do liturgii rzymskiej padanie na twarz weszło prawdopodobnie pod wpływem ceremoniału bizantyńskiego. Obecnie celebrans kładzie się krzyżem przed ołtarzem na początku ceremonii Wielkiego Piątku, na znak, że Odszedł nasz Pasterz; Jezus Chrystus. Podobnie osoby, które otrzymują święcenia padają na twarz i leżą krzyżem podczas śpiewania Litanii do Wszystkich Świętych. W wielu zgromadzeniach zakonnych, także przyjmujący profesję zakonną przybierają postawę leżenia krzyżem.

Procesja

Image not found or type unknown

Procesja (łac. procedare - iść, kroczyć) to szczególna forma postawy - cały czas w ruchu. Polega ona na kroczeniu, przemieszczaniu się z jednego miejsca na drugie. Nie jest to jednak chód bezcelowy. Według symboliki liturgicznej, wyraża on wędrówkę Ludu Wybranego z niewoli egipskiej do Ziemi Obiecanej. Sobór Watykański II naucza, że każda procesja to symboli nowego Ludu Bożego, pielgrzymującego za Chrystusem i z Chrystusem (na czele procesji niesiony jest przecież krzyż - znak Jego przejścia od śmierci do życia) do nieba (do Nowej Ziemi Obiecanej). Szczególną formą procesji są tzw. procesje teoforyczne, które pojawiły się w liturgii Kościoła od XIV w., wraz z rozwojem kultu eucharystycznego (gr. theos - Bóg, foros - nieść). Zwane są one zatem inaczej procesjami eucharystycznymi, bowiem w ich czasie niesiony jest w monstrancji Najświętszy Sakrament.

Procecje eucharystyczne:

- procesja Bożego Ciała (z 4 stacjami) i procesje w tzw. oktawie Bożego Ciała
- procesja po sumie odpustowej
- procesja rezurekcyjną (po Wigilii Paschalnej w wieczór Wielkiej Soboty lub w Niedzielę Zmartwychwstania Pańskiego przed pierwszą Mszą. Procesja ta wyraża radość ze zmartwychwstania Chrystusa.)

Procesje w czasie liturgii Mszy świętej:

- procesja wejścia (układ procesji wejścia: ministranci kadzidła i łódki, ministranci światła o pół kroku przed ministrantem krzyża, dalej; lektor lub diakon z ewangeliarzem, ministranci z pochodniami, ministranci według hierarchii stopni, lektorzy, psałterzysta, akolici, koncelebransi, celebrans z asystującymi diakonami, ceremoniarz, ministranci mitry i pastorału (jeśli celebransem jest biskup);
- procesja z ewangeliarzem do ambony (odbywa się przed proklamacją Ewangelii, w czasie aklamacji przed nią, kolejność: ministranci światła ze świecami, ministranci kadzidła i łódki, diakon z ewangeliarzem;
- procesja wiernych z darami (mogą ich zastępować ministranci). Są oni wyrazicielami całego zgromadzenia liturgicznego, pragnącego złożyć Bogu w ofierze siebie samych;
- procesja komunijna - gdy służba liturgiczna i wierni udają się w określone miejsce, by przyjąć komunię, procesja ta wyraża naszą chęć spotkania i zjednoczenia się z Jezusem w Eucharystii);
- procesja wyjścia (powrót do zakrystii po skończonych obrzędach - bez kadzidła i ewangeliarza);

Inne procesje:

- procesja błagalna w dni krzyżowe, czyli w 3 pierwsze dni po niedzieli przed ur. Wniebowstąpienia Pańskiego (śpiewa się Litanię do Wszystkich Świętych i wezwania);
- procesja pogrzebowa z kościoła lub kaplicy na cmentarz;
- Swoistą formą procesji jest pielgrzymka piesza do Sanktuarium bądź innego miejsca świętego;